

Inhoud

Beginnen met aquarelleren	6	Aquarelprojecten	96
Verf	8	Luchten schilderen	98
Papier	12	Wolken bij zonsondergang	100
Penselen	14	Stormlucht met regenboog	104
Pennen en potloden	16	Water schilderen	108
Overige materialen	18	Waterval in het bos	110
Van licht naar donker	20	Brekende golven	116
Penseeltechnieken	22	Meer met weerspiegelingen	122
Wassingen	24	Drooggevallen haven	128
Toonwaarde begrijpen	30	Bomen schilderen	134
Kleur begrijpen	34	Bos in het voorjaar	136
Nat in nat	42	Herfstboom	140
Maskeren	44	Veld met klaprozen	144
Afstotingstechnieken	48	Bloemen schilderen	148
Spatten	52	Zonnebloem	150
Stippelen	54	Bloementuin in de zomer	154
Droge kwast	56	Franse wijngaard	160
Sponzen	58	Rotsachtige bergen	164
Gemengde media	60	Stillevens schilderen	170
Gewassen lijnen	64	Aardbeien en kersen in een kom	172
Aquarelpotloden	68	Stilleven met roestvrij staal	178
Een getinte ondergrond gebruiken	72	Oog van een tijger	184
Afdruktechniek	74	Cyperse kat	186
Sgraffito	78	Otter	192
Dekkende verf	80	Flamingo	198
Schaal en perspectief	84	Gebouwen schilderen	204
Compositie	90	Heuvelstadje in gewassen lijnen	206
		Marokkaanse kashba	212
		Boograam	218
		Mensen schilderen	224
		Portret van hoofd en schouders	226
		De zwemmer	232
		Zittende figuur in interieur	238
		Indiaas markttafereel	244
		Woordenlijst	250
		Register	254
		Dankbetuiging	256

Beginnen met aquarelleren

Verf

Aquarelverf is verkrijgbaar in twee hoofdvormen. In napjes zitten samengeperste kleurblokjes die pas kleur afgeven als er met water overheen gewreven wordt. Tubes bevatten vochtige verf. Beide soorten zijn fijne pigmentpoeders gemengd met een oplossing van Arabische gom. De pigmenten zorgen voor de kleur, terwijl de Arabische gom de verf aan het papier laat hechten, zelfs als die sterk verdund wordt met water.

Zowel napjes als tubes zijn in setjes en apart verkrijgbaar. Er zijn ook halve napjes; het enige verschil met de hele is de hoeveelheid. Als u bepaalde kleuren weinig gebruikt, koop daar dan halve napjes van. Tubes variëren van 5-20 ml.

Het is een kwestie van persoonlijke voorkeur of u napjes of tubes gebruikt. Het voordeel van napjes is dat ze in een verfdoos met gleuven passen, wat ze makkelijk draagbaar maakt; handig als u veel op locatie schildert. Tubes zijn vaak beter als u veel van een bepaalde kleur nodig heeft voor een wassing, hoewel het snel gebeurt dat u te veel verf uit de tube knijpt, en dat is zonde. U moet er ook aan denken de dopjes er steeds direct op te draaien, anders droogt de verf uit en wordt hij onbruikbaar.

◀ Verfdoos

U kunt verfdozen kopen die al met een kleureselectie gevuld zijn, of lege dozen die u zelf kunt vullen. Dit model is voor napjes, maar er zijn ook dozen met ruimte voor tubes.

Tubes ▲

Tubes aquarelverf zijn verkrijgbaar in verschillende maten. Voor kleuren die u veel gaat gebruiken loont het de moeite grote tubes te kopen.

Gouache ▲

Dit is een soort verf op waterbasis. In tegenstelling tot zuivere aquarelverf is gouache of plakkaatverf dekkend, maar de technieken en materialen zijn voor het gebruik van gouache dezelfde als die voor aquarel. Met name witte gouache wordt vaak in combinatie met aquarelverf gebruikt voor accentuering of wordt ermee gemengd om lichte dekkende kleuren te maken.

Paletten

Zelfs als u meestal kleuren mengt in het deksel van uw verfdoos, is het nuttig om daarnaast twee paletten te hebben, zeker als u veel verf voor een wassing nodig heeft. Er zijn allerlei soorten en maten verkrijgbaar, maar het ronde palet en het palet met aflopende vakjes worden het meest gebruikt. Paletten zijn van witte keramiek, kunststof of aluminium. Hoewel kunststof weinig weegt, wat een voordeel is als u op locatie schildert, is het wel enigszins poreus en zal het na verloop van tijd vlekken gaan vertonen.

Goedkope alternatieven zijn witte porseleinen schoteltjes en bordjes die in kringloopwinkels en op rommelmarkten verkocht worden. Ze moeten wit zijn, want elke andere kleur zou door de transparante verf heen schijnen, waardoor de kleur of toonwaarde van gemengde verf moeilijk te beoordelen is. Oude theekopjes en kommetjes kunt u voor grote hoeveelheden gebruiken.

Het pigment bezinkt, dus vergeet niet om af en toe in de verf op uw palet te roeren om te zorgen dat de wassing gelijkmatig over het papier verspreid wordt. Spoel uw palet altijd grondig af na gebruik om te voorkomen dat opgedroogde stukjes verf een toekomstig mengsel vervuilen.

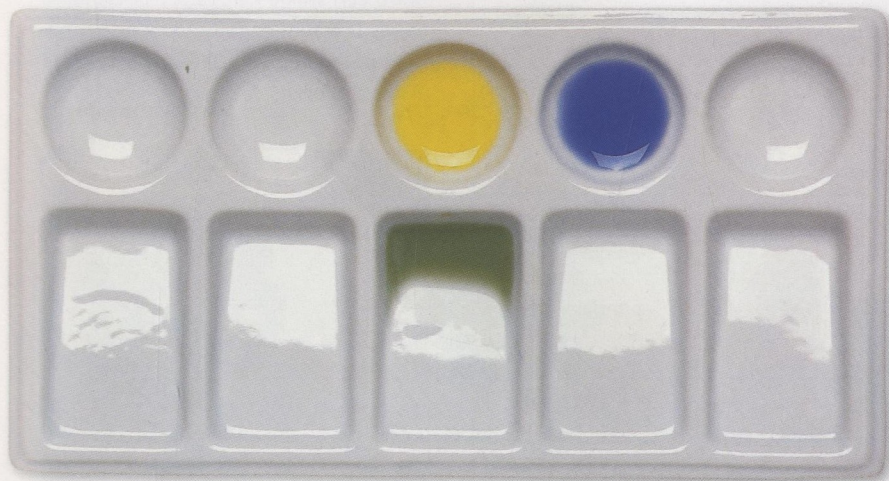
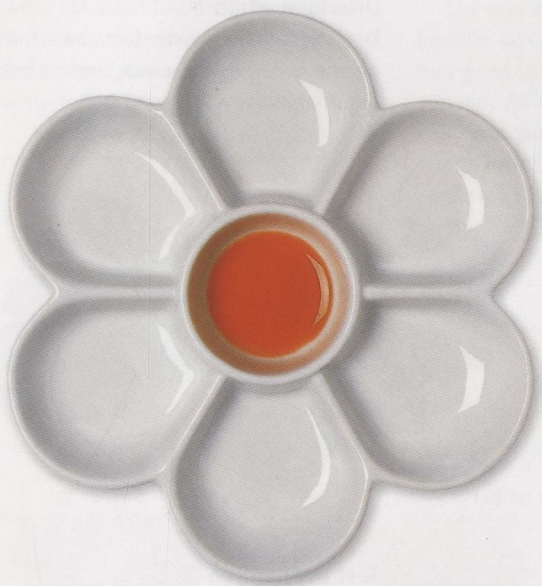

Verfdoos voor schilderen op locatie ▲

De meeste groothandels verkopen verfdozen speciaal voor het schilderen op locatie. Daarin zit naast een selectie kleuren een klein penseel en eventueel een spons.

◀ Rond palet

Dit palet heeft diepe kuiltjes die perfect zijn voor het mengen van veel verf voor wassingen.

◀ Palet met aflopende vakjes

Dit palet is handig als u twee of meerdere kleuren wilt mengen: doe elke kleur in een van de ronde kuiltjes en verplaats ze van daaruit met uw penseel naar de schuin aflopende vakjes.

Verfkwiteit

Er zijn twee kwaliteiten: topkwaliteit en studiekwaliteit. De topkwaliteit is uiteraard het duurst, omdat die een hoog gehalte kwaliteitspigment bevat. Verf van studiekwaliteit bevat minder zuiver pigment en meer vulmiddelen en heeft een kleiner kleurenassortiment dan de verf van topkwaliteit.

Als u het woord 'hue' ziet staan in de naam van een verf, wil dat zeggen dat de verf goedkopere alternatieven bevat in plaats van het echte pigment. In het algemeen krijgt u waar u voor betaalt: de topkwaliteit kan subtielere mengkleuren bieden.

Waar u verder op moet letten als u verf koopt, is de lichtechtheid. Het etiket of de catalogus van de producent moet de mate van lichtechtheid en de houdbaarheid weergeven. Alle grote verfmerken gebruiken een coderingssysteem om

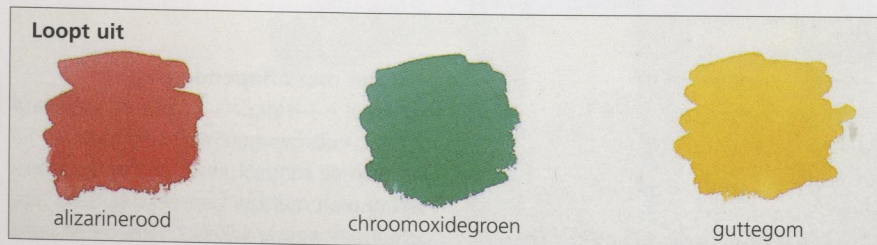
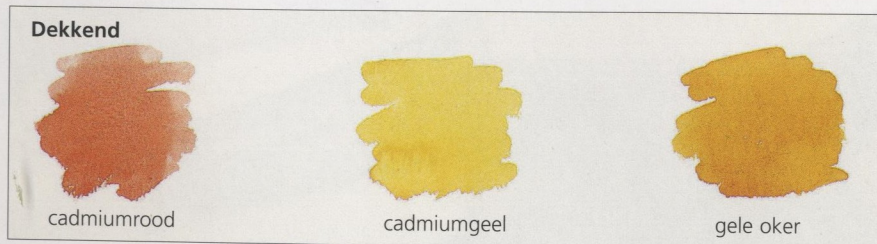
de lichtechtheid mee aan te duiden; deze codering verschilt vaak per merk.

Sommige pigmenten, zoals alizarine-rood en chroomoxidegroen, lopen erger uit dan andere. Ze dringen de vezels van het papier binnen en kunnen niet meer worden verwijderd.

Ten slotte moet u zich ervan bewust zijn dat, hoewel we altijd denken dat aquarelverf transparant is, sommige pigmenten toch licht dekkend zijn en dat die ook een dekkende eigenschap geven aan kleuren waar ze mee gemengd worden. Deze zogenaamde dekkende pigmenten omvatten alle cadmiumkleuren en ceruleumblauw.

Eigenschappen van verf ▼

Verschillende pigmenten hebben verschillende eigenschappen. De enige manier om daar achter te komen, is ze te gebruiken en te kijken hoe ze zich gedragen, zowel apart als in combinatie met andere kleuren. Hieronder staan de kenmerken van veel gebruikte aquarelkleuren.

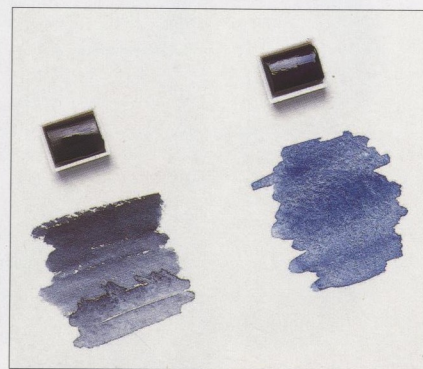
Kleur beoordelen

Het is niet altijd mogelijk om de kleur van een verf te bepalen door simpelweg naar de napjes in uw verfdooos te kijken, want die zien er vaak donker uit. Dus controleer het altijd even voordat u het penseel op het papier zet.

De schijn kan bedriegen, want aquarelverf is altijd lichter als die is opgedroogd. De enige manier om zeker te weten welke kleur of toonwaarde u heeft gemengd, is de kleur aan te brengen op papier en hem te laten drogen. Het is altijd het beste om toonwaarden geleidelijk op te bouwen totdat u het effect heeft dat u voor ogen had.

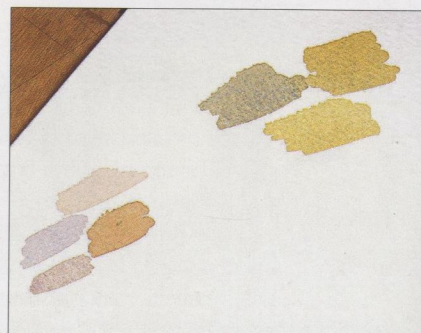
Uiterlijke schijn ▼

Deze twee napjes lijken bijna zwart, maar de ene is Paynesgrijs en de andere helder ultramarijnblauw.

Test uw kleuren ▼

Houd een stukje kladpapier bij de hand terwijl u werkt, zodat u uw kleurmengsels kunt testen voordat u ze op uw schilderij aanbrengt.

Welke kleuren moet u kiezen?

Hoe kunt u nu uit al die verschillende verkrijgbare kleuren een keuze maken? Sommige producenten bieden in de topkwaliteit wel honderd en in de studiekwaliteit vijftig kleuren.

Hobbywinkels en catalogi mogen dan alle kleuren van de regenboog in het assortiment hebben, bedenk dat u niet veel kleuren nodig heeft. U kunt een schilderij helemaal van kant-en-klare kleuren maken, maar leren hoe u kleuren moet mengen geeft u veel meer mogelijkheden en is een stuk economischer.

Sommige kunstenaars werken met een zeer beperkt palet, soms maar vijf of zes kleuren, en creëren verbazingwekkend subtiele tinten en toonwaarden naarmate het werk vordert. Begin met een paar kleuren en leer er zo veel mogelijk over voordat u uw palet uitbreidt. In de praktijk kunnen de meeste mensen met een palet van twaalf tot twintig kleuren alle gewenste tinten mengen.

Als u wat meer ervaring heeft, zult u ontdekken dat u sommige kleuren verwerpt ten gunste van andere; dat is allemaal onderdeel van het leerproces. Neem de tijd om te experimenteren en kijk hoeveel kleuren en toonwaarden u kunt maken door twee of zelfs drie kleuren te mengen.

Belangrijk is om van mengkleuren die u graag gebruikt of nuttig vindt voor bepaalde onderwerpen (zoals bomen, luchten, water) op te schrijven hoe u ze gemaakt heeft, zodat u ze later nog eens kunt maken. Vergeet niet dat hoe meer kleuren u met elkaar combineert, hoe groter het risico wordt dat het resultaat troebel en saai wordt. Een van de 'regels' van het aquarelleren is dat u niet meer dan drie kleuren moet mengen.

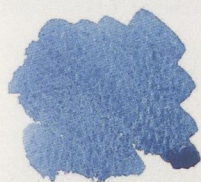
Uw precieze kleurkeuze is vooral een kwestie van persoonlijke voorkeur, maar een goed beginnerspalet moet ten minste een van elk van de drie primaire kleuren

(rood, geel en blauw) bevatten. Het is handig om blauw te kiezen met een warme neiging, zoals ultramarijnblauw, en een blauwtint die wat koeler is, zoals ceruleumblauw. Aardepigmenten, zoals ongebrande en gebrande omber en ongebrande en gebrande sienna, zijn handig voor het mengen van neutrale bruin- en grijs tinten.

Hoewel u uw eigen groentinten kunt mengen, zijn er ook kant-en-klare groentinten te koop, zoals chroomoxidegroen, Hookersgroen en sapgroen. Paynesgrijs is een goede kleur om met andere kleuren te mengen voor schaduwen.

Suggestie voor een beginnerspalet ▼

Het palet hieronder is een veelzijdige kleureselectie waarmee u talloze mengkleuren kunt maken.

ceruleumblauw

ultramarijnblauw

cadmiumrood

cadmiumgeel

ongebrende omber

gebrande omber

ongebrende sienna

gebrande sienna

Paynesgrijs

Hookersgroen

alizarinrood

gele oker

Van licht naar donker

Een van de dingen die mensen aantrekt in aquarelleren en de eigenschap waar de aquarel het meest bekend om is, is doorschijnendheid. Goede aquarellen stralen een licht uit dat wel uit het schilderij zelf lijkt te komen. Dat komt doordat zuivere aquarelverf doorzichtig is; als een wassing van aquarelverf op het papier wordt aangebracht, schijnt het wit van het papier erdoorheen. Dit maakt aquarelverf het perfecte medium voor het vangen van de nuances van licht en schaduw en het creëren van een gevoel van luchtigheid. Geen enkel ander schildersmedium kan daaraan tippen.

Maar de transparantie van de verf legt wel een technische beperking op waar u zich van bewust dient te zijn. Als de ene kleur over de volgende wordt gezet, zal de onderliggende kleur er gedeeltelijk doorheen schijnen.

Bij dekkende media, zoals olieverf, kan een donkere kleur volledig gedekt worden door een lichte. Als u echter met zuivere aquarelverf geel over blauw probeert te schilderen, zal het blauw zichtbaar blijven, dus in plaats van geel, zullen de twee kleuren in het oog groen vormen.

Met andere woorden: u moet van licht naar donker werken, eerst de lichtste toonwaarden schilderen en dan daaromheen verder werken. U moet vooruitdenken en uitwerken waar de lichte toonwaarden en kleuren gaan komen voordat u een penseel pakt en met het eigenlijke schilderen begint.

Een ander belangrijk punt is dat er in zuivere (transparante) aquarelverf niet zoiets bestaat als witte verf. Als u bepaalde gedeelten van uw schilderij wit wilt laten, is het enige beschikbare wit het wit van het papier, en dus moet u die plekken uitsparen (niet

met verf bedekken) en eventueel afdekken met maskeervloeistof of afplaktape. Een alternatief is het gebruik van witte gouache (plakkaatverf), maar gouache is dekkend, dus moet u goed opletten dat u de suggestie van lichtuitstraling niet verliest.

Visarend ▼

De kunstenaar heeft aquarelverf met witte gouache gecombineerd met uitstekend resultaat. De samenpakkende wolken werden gemaakt door sommige plekken in de lucht uit te sparen en door met een keukenpapiertje aan de randen van de wolken de kleuren op te deppen en te verzachten. De rimpels in het water en het opspattende water werden met zeer verdunde witte gouache aangebracht.

Stormachtige lucht ▲

De kunstenaar begon deze studie van een stormachtige lucht door het papier met schoon water te bevochtigen en er een heel lichtgrijze kleur op te laten druppelen die zich vanzelf uitbreidde. Daarna depte ze met een keukenpapiertje hier en daar op de verf, zodat het wit van het papier tevoorschijn kwam. Vervolgens voegde ze de middelgrijze en donkergrijze tinten en het diepblauw van de lucht toe, nat in nat.

Klaprozen ►

Aquarelverf is een prachtig medium om doorschijnende onderwerpen zoals bloemblaadjes mee te schilderen. De kunstenaar ging netjes van licht naar donker en begon met de lichte geelgroene achtergrondkleur die u ook terugziet rondom de randen van de bloemen. Daarna bracht ze meer kleurlagen aan om de dichtheid van de toonwaarden op de bloemblaadjes op te bouwen en de bloemen er driedimensionaal uit te laten zien. Ze zorgde ervoor dat de eerste heel lichte wassingen op sommige plaatsen nog doorschenen. Merk op hoe kleine lijntjes verf zijn weggeschraapt om de gelijkheid van de blaadjes weer te geven en de lijnen van de bloemranden te vervagen. Op die manier het wit van het papier gebruiken geeft het plaatje iets sprankelends. Stipjes dekkende gele gouache geven de bloemkernen en de stengels vastheid zonder de doorschijnendheid van het schilderij te bederven of de balans tussen de media te verstoren. Een zorgvuldige planning en observatie van toonwaarden hebben geresulteerd in een frisse en spontaan uitzijnde studie.

Penseeltechnieken

Hoewel kunstenaars per definitie inventief zijn en aquarelverf op zo veel mogelijk manieren aanbrengen, blijft het penseel het elementairste en beste gereedschap. Er zijn zo veel verschillende kwasten op de markt dat het lijkt of er een vorm en maat is voor elke situatie, waardoor u makkelijk in de verleiding komt een heleboel penselen te kopen die u zelden of nooit gebruikt. Met een beetje oefenen zult u ontdekken dat één penseel u al een opmerkelijk bereik en veel variëteit in streken kan bieden, eenvoudig door het op verschillende manieren vast te houden en op het papier te zetten.

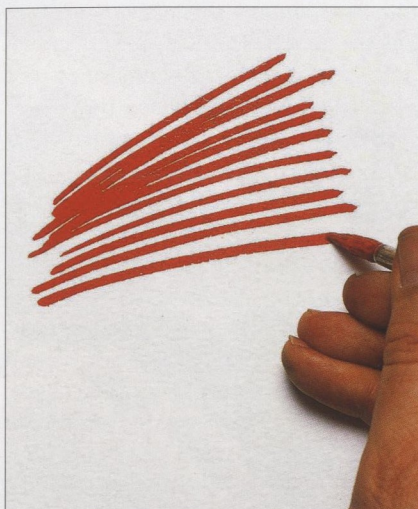
Een goed eerste penseel is een rond aquarelpenseel met zachte haren (lieft marterharen). Dit is de meest gebruikte en meest veelzijdige soort. Een middelmatig formaat (bijvoorbeeld nr. 8 of 10) is goed voor algemeen gebruik, want het houdt voldoende verf vast voor wassingen, maar vormt ook een goede punt voor het fijnere werk.

De conventionele en misschien de meest voor de hand liggende manier om een penseel vast te houden, is op dezelfde manier als u een pen of een potlood vasthoudt, maar dit is zeker niet de enige manier.

Als u het penseel met vier vingers aan de ene kant van de steel en uw duim aan de andere kant vasthoudt en het snel zijwaarts duwt of trekt, creëert u een gebroken veeg verf die perfect is om structuur weer te geven en die er heel anders uitziet dan wanneer u de punt van het penseel zou gebruiken. Deze streken kunnen lang of kort zijn. De dichtheid en spreiding van de verf hangen af van de snelheid van de beweging.

Als u het penseel verticaal houdt, kunt u een steekbeweging maken, wat stippen oplevert. U kunt de grootte van de stippen variëren door de hoeveelheid druk die u uitoefent en de snelheid te veranderen. Als u meer druk uitoefent, komen er meer haren in contact met het papier en wordt de breedte van de strek groter.

Een plat penseel of een tamponneerpenseel zal een heel andere serie streken laten zien. Experimenteer met verschillende kwasten en ontdek wat de mogelijkheden zijn.

Streken van gelijkmatige breedte

Om streken van een gelijkmatige breedte te maken gebruikt u de punt en oefent u constante druk uit. Oefen meer druk uit als u een bredere strek wilt. Voor korte streken kan het handig zijn uw pink op het papier te leggen ter ondersteuning, maar kijk uit dat u dan geen natte verf uitsmeert.

Stippen

Als u steekt of stippelt, levert dit een serie vlekjes of stipfels op. Als u het penseel verticaal houdt, kunt u sneller en gecontroleerder werken.

Streken van variabele breedte

Als u de hoeveelheid druk die u uitoefent varieert, heeft dat invloed op de breedte van de streken, wat expressieve kalligrafische lijnen oplevert.

Grote wassingen

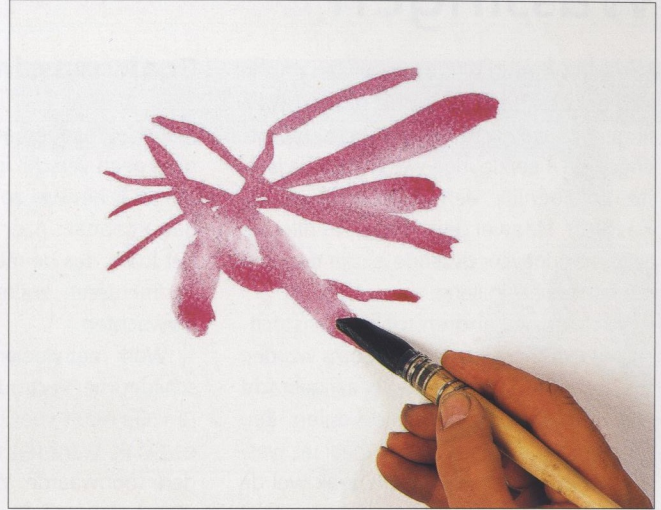
Om een wassing te maken die een groot gebied beslaat, gebruikt u de platte kant van het penseel en oefent u gelijkmatig druk uit terwijl u de streken zet.

Tip: doop uw kwast helemaal in de wassing, want u komt al snel verf te kort, wat natuurlijk altijd midden in een strek gebeurt. De verf die op de ondergrond wordt aangebracht, moet voor de helft uit de hoeveelheid verf in de kwast komen en voor de helft uit de druk die u op de kwast uitoefent.

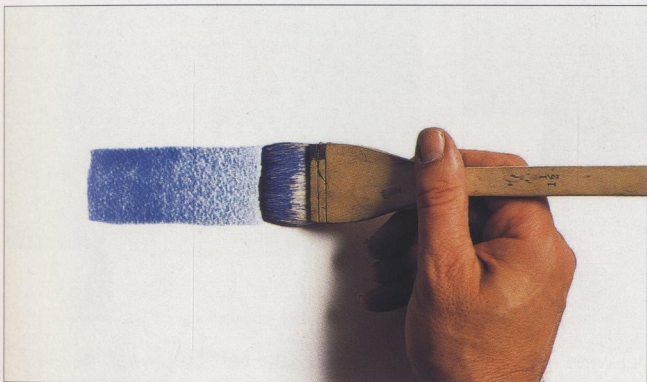
Penseelvorm

Als u het penseel op het papier drukt zonder een strek te maken ziet u de vorm van het penseel op het papier.

Dik en dun

U kunt lijnen in dikte laten variëren door meer of minder druk uit te oefenen, mits het penseel een goede punt heeft.

Snelle wassingen

Een Japanse spalter houdt een grote hoeveelheid verf vast en dit maakt het makkelijk egale wassingen aan te brengen. Dit is een goed penseel voor het bedekken van grote vlakken.

Dunne lijnen

Met de spitse kant kunt u door weinig druk uit te oefenen zelfs met zo'n grote platte kwast verfijnde penseelstreken zetten.

Patronen

Door steeds gelijkmatig druk uit te oefenen en de smalle kant van het penseel te gebruiken om te tamponneren of te stippelen ontstaat een reeks gelijkmatig gevormde penseelstreken.

Variërende structuren

Als u een vergelijkbare stippeltechniek gebruikt terwijl u de druk en de hoek waarin het penseel wordt vastgehouden varieert, ontstaan gevarieerde structuurvlakken.

Wassingen

Met een wassing bedoelen we een enkele laag aquarelverf. Er zijn drie soorten wassingen: egale wassingen, verlopende wassingen en meerkleurige wassingen (de laatste is eigenlijk een soort verlopende wassing). Hoewel de techniek in alledrie gevallen ongeveer dezelfde is, zijn de resultaten heel verschillend.

Wassingen behoren tot de basistechnieken van het aquarelleren. Soms worden wassingen over het hele papier aangebracht en soms alleen op bepaalde delen. Een schilderij bestaat zelden helemaal uit wassingen, maar een wassing is vaak wel de eerste stap bij het maken van een aquarel en het loont dus de moeite er tijd voor uit te trekken om deze techniek onder de knie te krijgen. Dat geeft u een goede basis voor al uw volgende werk en is een essentiële eerste stap richting vertrouwd raken met de manier waarop verf zich op papier gedraagt.

Een egale wassing is, zoals de term impliceert, een wassing in een egale toonwaarde. Alle afbeeldingen hebben egale vlakken zonder kloddertjes nodig, dus zijn egale wassingen soms nodig om een basis te vormen voor het schilderij of om 'ademende vlakken' te creëren waarop het oog van de waarnemer kan rusten. Egale wassingen kunnen vooral handig zijn in abstracte of half abstracte werken, maar te veel egale wassingen leiden tot een vlak en oninteressant schilderij. Een egale wassing contrasteert goed met veel van de technieken die gebruikt worden om aquarellen structuur te geven, zoals spatten en stippelen, maar ook met andere media, zoals pastelstiften, inktsoorten en kleurpotloden.

Verlopende en meerkleurige wassingen geven verschillende toonwaarden. Net als de egale wassing worden ze normaliter in combinatie met andere technieken toegepast. Zowel verlopende als meerkleurige wassingen zijn handig bij het schilderen van landschappen.

Tip: het is moeilijk om twee wassingen te mengen met precies dezelfde toonwaarde, dus maak altijd meer aan dan u nodig denkt te hebben. Zo voorkomt u dat u halverwege meer aan moet maken en de juiste toonwaarde niet meer vindt.

Egale wassing

Een goed aangebrachte egale wassing mag geen verschil in toonwaarde bevatten, al is het wel zo dat het soort papier dat u gebruikt daar invloed op heeft en het loont dus de moeite daarmee te experimenteren, zodat u weet wat u kunt verwachten.

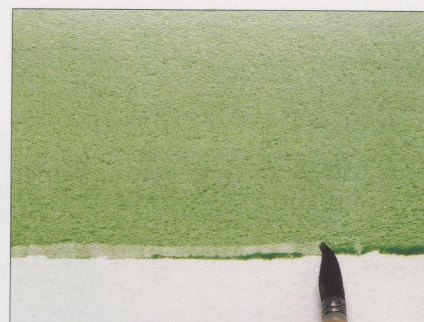
Werk met vloeiende bewegingen en schilder met vertrouwen, zonder haperen. Ga nooit voor de tweede keer over een vlak, want dat resulteert in een andere toonwaarde. Werk met uw ondergrond plat, of licht gekanteld zodat de verf iets naar beneden kan zakken. Gebruik een groot, rond penseel dat veel verf vasthoudt, zodat u snel kunt werken.

1 Meng met een groot verwaspenseel een wassing in een behoorlijke hoeveelheid (hier: sapgroen). Zet van links naar rechts een gelijkmatige strook op het papier.

2 Doop uw penseel snel weer in de verf. Neem de dikke achtergebleven rand van de laatste streek mee in de volgende en ga zo verder naar beneden, steeds van links naar rechts werkend.

3 Als u te veel verf onder aan de wassing heeft, droogt u uw penseel op een tissue en gaat u ermee over de onderkant van de wassing om de dikke streep weg te halen.

De voltooide egale wassing

De wassing is gedroogd in een egale toonwaarde. Hoe minder streken u

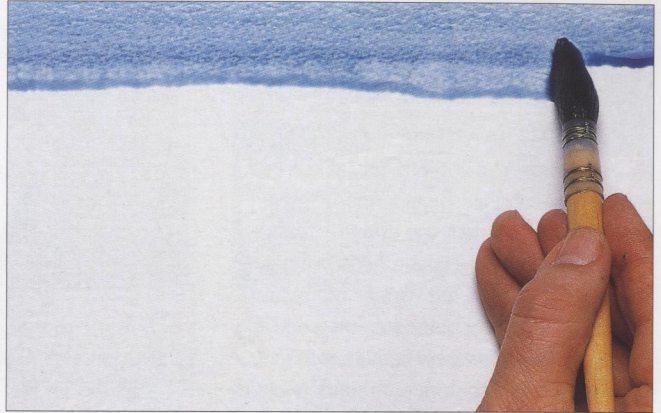
gebruikt, hoe egaler de wassing zal zijn, dus gebruik een groot penseel als u het hele papier wilt doen.

Verlopende wassing

Een verlopende wassing wordt net als een egale wassing met een groot penseel en penseelstreken die gelijkmatig drogen zonder strepen achter te laten aangebracht, maar de verlopende wassing heeft verschillende toonwaarden. Naarmate u lager op het papier komt, voegt u meer water aan de wassing toe, zodat de kleur geleidelijk aan steeds lichter wordt. U kunt ook juist steeds meer pigment toevoegen, zodat de kleur steeds donkerder wordt.

Een verlopende wassing wordt vaak gebruikt voor luchten die, vanwege de atmosferische perspectief, bovenaan meestal het donkerst zijn en naar de horizon toe bleker worden.

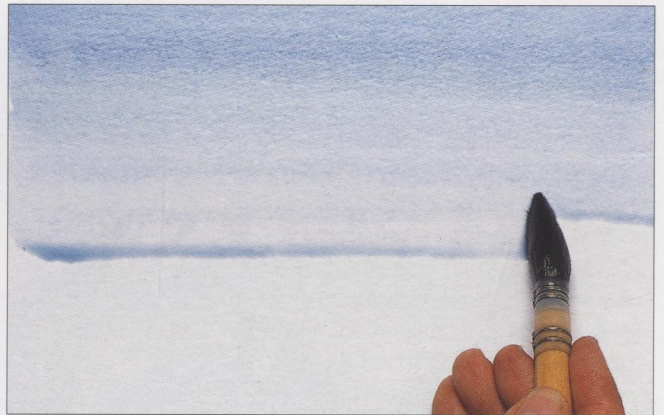
U kunt ook een verlopende wassing gebruiken om één kant van uw onderwerp een donkerder toonwaarde te geven; de donkere kant ziet eruit of hij zich in de schaduw bevindt, wat helpt om uw onderwerp driedimensionaal te laten lijken. Verlopende wassingen zijn ideaal voor het schilderen van gebogen oppervlakken, zoals glazen flessen, sinaasappels en koepeldaken.

1 Breng de eerste kleurstrook aan als bij een egale wassing; werk van links naar rechts met vloeiende, gelijkmatige bewegingen.

2 Voeg meer water aan de wassing toe om de toonwaarde lichter te maken en blijf van links naar rechts werken.

3 Ga zo door en voeg steeds meer water aan de wassing toe, zodat de toonwaarde naar beneden toe steeds lichter wordt.

4 Als u onderaan bent, is de wassing zo waterig geworden dat de kleur bijna verdwenen is.

De voltooide verlopende wassing

Bij de laatste strook is de kleur verbleekt van een sterke toonwaarde tot bijna niets.

